

Άρθρο Σύνταξης Editorial

Ψυχική υγεία, φροντίδα και αντιμετώπιση των ψυχικά ασθενών

Η ψυχική και η σωματική υγεία είναι στενά συνδεδεμένες και όπως δικαιολογημένα θεωρείται, δεν υπάρχει υγεία χωρίς ψυχική υγεία. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων του γενικού πληθυσμού μπορεί να εμφανίσει ψυχικές διαταραχές, καταστάσεις που επηρεάζουν την προσωπική, οικογενειακή και κοινωνική τους ζωή και αποτελούν σημαντική αιτία ανικανότητας. Σήμερα εκτιμάται ότι ένας στους τέσσερις ενήλικες Ευρωπαίους αντιμετωπίζει τουλάχιστον μια μορφή ψυχικής νόσου κάθε χρόνο. Στην πρώτη θέση βρίσκεται η μονοπολική κατάθλιψη και ακολουθούν οι διαταραχές από τη χρήση αλκοόλ, η σχιζοφρένεια, η διπολική συναισθηματική διαταραχή και η άνοια. Στον κατάλογο αναφέρονται, επίσης, η απώλεια ακοής στους ενήλικες και το AIDS, που συνοδεύονται από ψυχολογικά προβλήματα. Αν προστεθούν δε και κάποια από τα τροχαία ατυχήματα που πιθανότατα αποτελούν απόπειρες αυτοκτονίας, τότε πραγματικά είναι μεγάλο το φάσμα των καταστάσεων που οφείλονται σε ψυχιατρικά αίτια και οδηγούν το άτομο στην ανικανότητα.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το κόστος για την ψυχική υγεία υπολογίζεται στο 3–4% του ακαθάριστου προϊόντος, κυρίως λόγω της μειωμένης παραγωγικότητας των πασχόντων, ενώ οι ψυχικές διαταραχές θεωρείται ότι αποτελούν πρωταρχική αιτία πρώιμης συνταξιοδότησης. Κατά το έτος 2020, η κατάθλιψη, από την τέταρτη θέση που βρίσκεται σήμερα παγκοσμίως για όλα τα νοσήματα, αναμένεται ότι θα αποτελεί την πρώτη αιτία νόσησης του αναπτυσσόμενου κόσμου. Οι ψυχίατροι είναι συχνά οι κατ'εξοχήν γιατροί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με μείζονες ψυχικές διαταραχές (σχιζοφρένεια και διπολική συναισθηματική διαταραχή).

Την περασμένη δεκαετία, η ψυχιατρική είχε εστιάσει το ενδιαφέρον της για τη σχιζοφρένεια στα λεγόμενα «θετικά» συμπτώματα της νόσου. Σήμερα, πέρα από τα θετικά συμπτώματα, στην κλινική εκτίμηση λαμβάνονται υπ' όψιν η ευρύτερη συμπτωματολογία με συμπτώματα όπως τα αρνητικά, τα γνωσιακά ελλείμματα και τα συμπτώματα που σχετίζονται με τη διάθεση. Η ιδρυματοποίηση των ψυχικά ασθενών ήταν παλαιότερα μια συνηθισμένη εξέλιξη. Σήμερα, όμως, οι δυνατότητες που παρέχει η φαρμακευτική θεραπεία και η μεγάλη πρόοδος που έχει συντελεσθεί στην κοινωνική ψυχιατρική με τα προγράμματα αποκατάστασης, τη λειτουργία των Νοσοκομείων Ημέρας και των ενδιάμεσων θεραπευτικών δομών έχουν αλλάξει σημαντικά επί τα βελτίω την αντιμετώπιση της ψυχικής νόσου.

Τα ψυχοφάρμακα, 50 και πλέον χρόνια μετά την ανακάλυψη της χλωροπρομαζίνης, εξακολουθούν να αποτελούν την πρώτη και άμεση θεραπευτική επιλογή, ενώ σημαντική είναι η πρόοδος και η συμβολή των ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων και της ψυχοεκπαίδευσης των ασθενών και των συγγενών τους στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών. Με τα αντιψυχωσικά φάρμακα «πρώτης γενιάς», τα εξωπυραμιδικά συμπτώματα αποτελούσαν το κύριο πρόβλημα, ενώ τα «δεύτερης γενιάς», που χορηγούνται κυρίως σήμερα, έχουν διαφορετικές ανεπιθύμητες ενέργειες, που εστιάζονται συνήθως στις μεταβολικές διαταραχές. Οι ασθενείς και οι συγγενείς τους είναι πλέον σαφώς περισσότερο ενημερωμένοι αναφορικά με τη συμπτωματολογία, την πρόληψη και τη θεραπεία των ψυχικών διαταραχών.

Στην καθημερινή κλινική πρακτική, η αναβάθμιση της σχέσης γιατρού-αρρώστου συμβάλει στην καλύτερη «συμμόρφωση» στη θεραπεία, ενώ παράλληλα η ποιότητα ζωής των ασθενών πρέπει να αποτελεί βασικό στόχο της θεραπείας. Η εγκατάσταση των Ψυχιατρικών Τμημάτων στα Γενικά Νοσοκομεία συνέβαλε στην απομυθοποίηση (αποστιγματοποίηση της ψυχικής νόσου), έδωσε τη δυνατότητα συνεργασίας των ιατρών των διαφόρων ειδικοτήτων και συνετέλεσε σημαντικά στην αναγνώριση της σημασίας της συμβουλευτικής-διασυνδεδετικής ψυχιατρικής. Παρά το γεγονός όμως ότι το στίγμα της ψυχικής νόσου έχει αμβλυωθεί σημαντικά, δεν παύει να υφίσταται δυστυχώς ακόμη και σήμερα στην κοινωνία.

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα η προσπάθεια που καταβάλλεται από την ακαδημαϊκή ψυχιατρική για την απαρτίωση των νεότερων δεδομένων στην πληρέστερη εκπαίδευση των ειδικευομένων στην ψυχιατρική, στο πλαίσιο του βιοψυχοκοινωνικού μοντέλου αντιμετώπισης των ψυχικά ασθενών.

Γεώργιος Ν. Παπαδημητρίου

Καθηγητής Ψυχιατρικής Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστήμιο Αθηνών
Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Αθήνα

Βιβλιογραφία

1. Prince M, Patel V, Saxena S, Maj M, Maselko J, Phillips MR et al. No health without mental health. *Lancet* 2007, 370:859–877
2. World Health Organization. The World Health Report 2001. *Mental Health: new understandings, new hope*. Geneva: World Health Organization, 2001. Report from the WHO European Ministerial Conferenc. Copenhagen, Denmark. WHO Regional Office for Europe, 2005
3. Μαλλιώρη Μ, Οικονόμου-Λαλιώτη Μ, Πλουμπιδής Δ, Κουρέα-Κρεμαστινού ΤΖ. Ψυχική δημόσια υγεία: Στο: Κουρέα-Κρεμαστινού ΤΖ. «ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ, Θεωρία-Πράξη-Πολιτικές». Εκδόσεις Τεχνόγραμμα, Αθήνα, 2007:535–556
4. Παπαδημητρίου ΓΝ, Παπακώστας ΙΓ. Η σχέση γιατρού-αρρώστου στην είσοδο της νέας χιλιετίας. *Ιατρική* 2002, 82:44–56